

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

27 Nisan 2020

NİSAN 2020 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ KORONAVİRÜS SALGINI DAR GELİRLİYİ DAHA FAZLA ETKİLİYOR.
- ✓ BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 2.884 TL
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.374 TL, YOKSULLUK SINIRI 7.733 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONUNDA ARTIŞ ORANI AYLIK YÜZDE 1,23 ON İKİ AYLIK YÜZDE 12,68

Küresel salgın Koronavirüs ülkemizde de olumsuz etkisini göstermektedir. Ancak yaygınlaşan işsizlik ve yetersiz gelir yoksul kesimlerin geçim koşullarını daha fazla kötüleştirmektedir.

Koronavirüs salgını görülmeye başladığından itibaren dünyanın her yerinde ve ülkemizde de bazı önlemler alınmıştır. Alınan önlemlerin pek çok ekonomik faaliyeti durdurması, işten çıkarmaların artması, ücretsiz izine çıkarılan işçilere verilen ücret desteğinin asgari ücretin yarısı tutarında kalması, kayıtdışı istihdamın da yaygınlığıyla birlikte koronavirüsün ekonomiye etkisi, vereceği zararın özellikle düşük ücretli ve yoksul kesimlerde giderek artacağını ortaya koymaktadır.

Bu salgın döneminde ücretlerin korunması ve ihtiyacı olanlara gelir destekleri sağlanması giderek önem kazanmaktadır. Özellikle son dönemde giderek artış gösteren gıda fiyatları ve diğer temel ihtiyaçlar için yapılması gereken harcamalar elde edilen ücret gelirleriyle karşılanamamaktadır. İşçi kesimi, 2020 yılında geçerli olacak asgari ücretin insana yakışır bir düzeyde olmadığını daha yürürlüğe girmeden dile getirmiş, ancak işveren-hükümet kesiminin kararı geçerli olmuştur. Geline aşamada asgari ücretin ve genel olarak ücret gelirlerinin yetersizliği görünür olmuştur.

TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) çalışanların geçim şartlarını otuz üç yıldan bu yana aralıksız olarak her ay düzenli olarak yaptığı "açlık ve yoksulluk sınırı" araştırmasıyla ortaya koymaktadır.

Sürekli vurgulandığı üzere, **yoksulluk sınırı ücret değildir, haneye girmesi gereken toplam gelirdir.** Ancak hanede çalışan veya gelir getiren kişi sayısı son derece düşüktür. Araştırmada kullanılan gıda fiyatları market-pazarlar dolaşarak yerinde tespit edilmektedir. Ancak, küresel salgın market ve pazarlara gitmeyi de sınırlamıştır. Çalışmada sanal marketler de izlenerek gıda fiyatlarındaki gelişim değerlendirilmiştir.

TÜRK-İŞ Araştırmasınının 2020 Nisan ayı sonucuna göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.374,00 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 7.732,91 TL,
- Bekar bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 2.883,88 TL olarak hesaplandı.

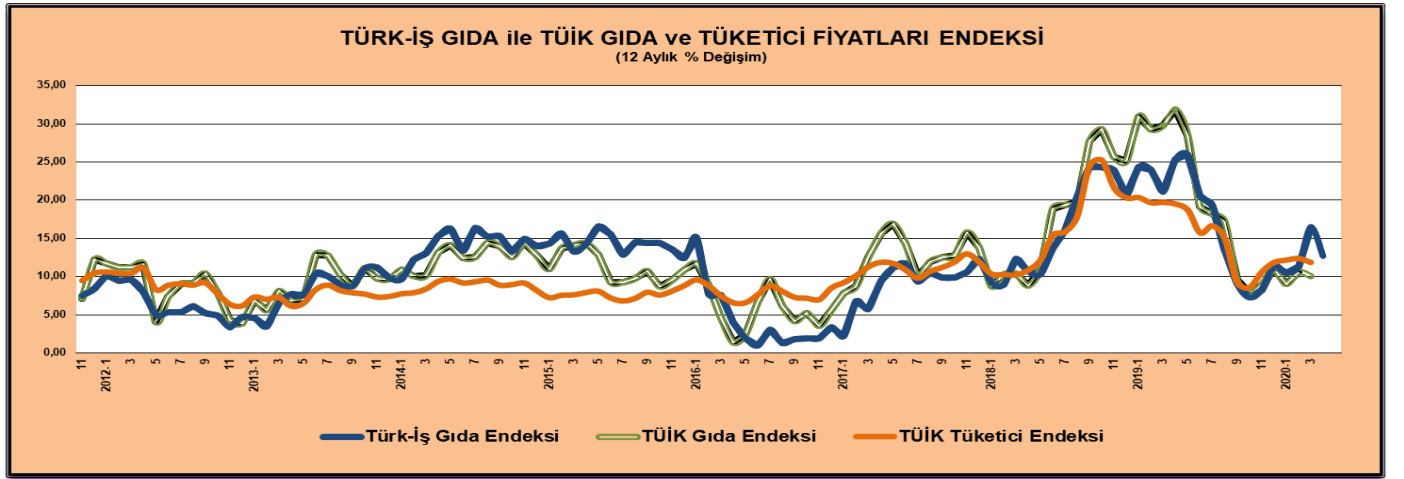
Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Nisan 2019	Aralık 2019	Mart 2020	Nisan 2020
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	588,13	596,19	643,45	651,76
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	488,35	495,64	540,28	546,73
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	621,99	643,28	695,65	704,66
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	411,41	427,59	465,45	470,86
Açlık Sınırı	2.106,89	2.162,70	2.345,24	2.374,00
Yoksulluk Sınırı	6.862,82	7.044,62	7.639,22	7.732,91

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması (mutfak masrafı) tutarı yılın ilk dört ayında önceki yılsonuna göre 211 TL, temel ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama ise 688 TL daha fazla olmuştur.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan gıda endeksi ile TÜİK tarafından hesaplanan tüketici fiyatları ile gıda fiyatları endeksi değişimi aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Görüldüğü gibi gıda fiyatlarındaki değişimin yönü ve hızı birbirine paralel bir gelişim göstermektedir. Önceki yıl tüketici fiyatlarının üzerinde olan gıda fiyatları son aylarda gerisindedir.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2020 Nisan ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,23 oranında arttı.
- Yılın **ilk dört ayı itibariyle** fiyatlardaki artış yüzde 9,77 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 12,68 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 13,61 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Nisan 2017	Nisan 2018	Nisan 2019	Nisan 2020
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	2,51	1,06	4,61	1,23
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	5,99	4,49	8,54	9,77
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	9,45	10,69	25,39	12,68
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	3,38	10,54	20,81	13,61

2020 Nisan ayı itibariyle TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında gözlenen değişim şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; peynir fiyatında bu ay yine artış oldu. Süt ve yoğurt fiyatında bazı markalarda indirim olmasına rağmen ortalamayı fazla etkilemedi.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; bazı marketlerde dana kıyma fiyatında indirim yapılırken kuşbaşı etin fiyatında yine artış görüldü Tavuk kilogram fiyatı da arttı. Balık fiyatı ortalama değişmedi ama ürün çeşidi azaldı. Balıkçı esnafı koronavirüsten olumsuz etkilenen gıda ürünü satıcılarının arasında yer aldı. Sakatat ürünlerinin fiyatı genelde aynı kaldı. Yumurta biraz ucuzladı. Bakliyat ürünlerinde (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) bu ay ertelenen zamların yapıldığı görüldü ve bu fiyat artışı mutfak harcamasına olumsuz yansdı.
- Geçen aya göre bu ay sebze ortalama kilogram fiyatı gerilerken meyve kilogram fiyatı arttı ve fakat ortalama bir değişiklik olmadı. Bu nedenle mutfak harcamasına meyve-sebze etkisi fazla olmadı. Meyve-sebze ortalama kilogram fiyatı bu ay 7,05 TL olarak (geçen ay 7,06 TL) hesaplandı. Sebze ortalama kilogram fiyatı bu ay gerileyerek 6,92 TL oldu (geçen ay 7,31). Geçen ay 6,43 TL olarak hesaplanan meyve ortalama kilogram fiyatındaki artış bu ay da devam etti ve 7,33 TL'ye yükseldi.
Hesaplama bu ay 19 sebze ve 9 meyve olmak üzere toplamda 28 ürün dikkate alındı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Araştırmada ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; ekmek fiyatı son bir yıldır yine 200 gramı 1,25 TL olarak aynı kaldı. Ancak, ayın son haftası itibariyle satılmaya başlanan ramazan pidesinin 275 gramı 2,50 TL oldu. Bulgurdaki fiyat artışının dışında diğerlerinin fiyatı genel olarak değişmedi.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı zeytinyağı ve margarin fiyatı değişmedi ve fakat ayçiçeği yağı fiyatı arttı. Açık satılan siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatı pek değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinin fiyatı aynı kaldı. Baharat (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatları da değişmedi. Çay fiyatı biraz arttı, ıhlamur fiyatı değişmedi. Bal fiyatı biraz artış gösterirken, şeker ile tuz, reçel, pekmez ve salça fiyatı aynı kaldı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliğı gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereğı açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiğı hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeğı yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

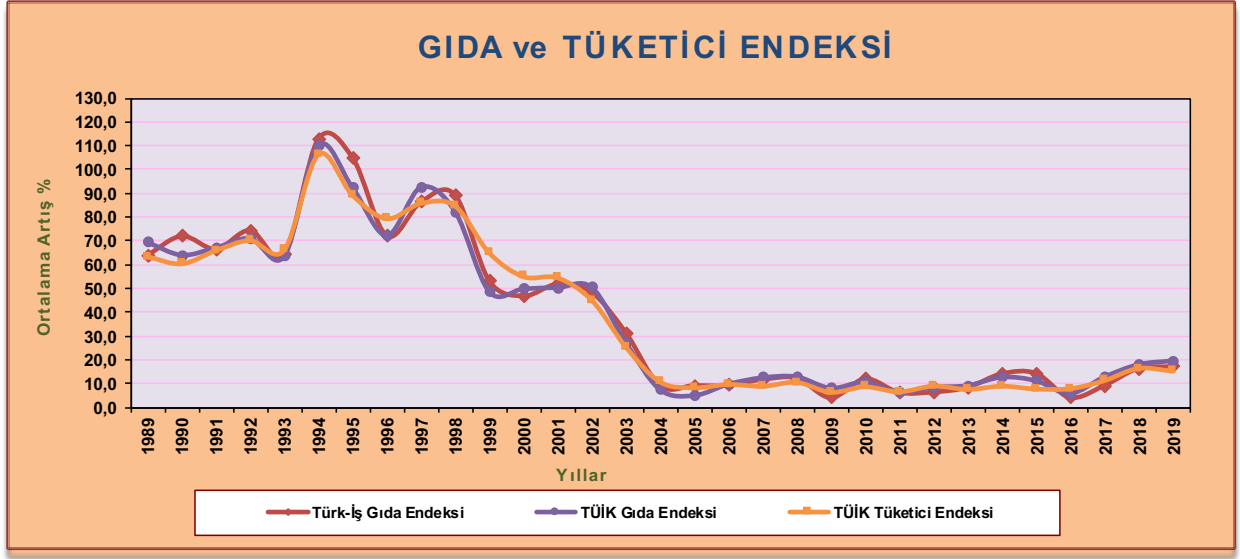
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz iki yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısararak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstere olmaktadır.